DOI: 978-966-301-265-0/1.2023.147

Хоменко О.О.
https://orcid.org/0009-0003-3428-7417
e-mail: o.khomenko@e-u.edu.ua

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Анотація. У статті висвітлюються основні аспекти впливу російсько-української війни на збереження та розвиток державності в Україні. Сьогодні під час активної фази російсько-української війни важливим аспектом збереження держави, окрім захисту територіальної цілісності, є і збереження та розвиток української державності. Державність — це устрій усього матеріального і духовного буття цілого народу. Зміст державності є значно ширшим порівняно з поняттям «держава». Державність є своєрідним фундаментом, корінням держави, а остання, у свою чергу, є однією із складових — своєрідним вінцем державності. Державність тісно переплітається з національною ідентичністю і усвідомленням свого місця серед цивілізованих європейських країн.

Ключові слова: державність, російсько-українська війна, ідентичність, український архетип.

Khomenko Olena

THE DEVELOPMENT OF THE UKRAINIAN STATE UNDER THE CONDITIONS OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

Abstract. The article highlights the main aspects of the impact of the Russian-Ukrainian war on the preservation and development of statehood in Ukraine. Today, during the active phase of the Russian-Ukrainian war, an important aspect of the preservation of the state, in addition to the protection of territorial integrity, is the preservation and development of Ukrainian statehood. Statehood is the organization of the entire material and spiritual existence of the entire nation. The content of statehood is much broader compared to the concept of "state". Statehood is a kind of foundation, the roots of the state, and the latter, in turn, is one of the components — a kind of crown of statehood. Statehood is closely intertwined with national identity and awareness of one's place among civilized European countries.

Key words: statehood, Russian-Ukrainian war, identity, ukrainian archetype.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток української державності в умовах російсько-української війни є складним і багатогранним процесом, який охоплює політичні, економічні, соціальні та військові аспекти. Значна частина науковців на сьогодні досліджує окремі аспекти цього питання, серед них: Пирожков С. [4], Капустян Г. [3], Тимошенко О., Чупрій Л. [5], Гирич І. [1], Гнатко М. [2], Хоменко О., Маруховська-Картунова О., Тішко Л. [6] та ін. Проте питання розвитку державності в особливих умовах, а саме під час російсько-української війни, її націоанльних аспектів, залишається не до кінця дослідженим і на сьогодні.

Мета статті: визначити особливості розвитку та збереження української державності під час війни з урахуванням історичної пам'яті, ідентичності та менталітету українців сьогодення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можна погодитись із думкою академіка НАН України Сергієм Пирожковим, що наявність державності означає реальність суверенітету держави [3, с. 23]. І це є фундаментом будь-якої держави та її державності зокрема.

Зберегти суверенітет України сьогодні, її державності – це питання збереження всієї європейської цивілізації. Як російсько-українська війна, яка розпочалася ще в 2014 з анексії Криму та продовжується і до цього часу вплинула на всі сфери життя України та на її державність? Які ж ключові аспекти цього впливу? Передусім це:

1) *Політичний розвиток. Підвищення національної свідомості.* Війна стала своєрідним каталізатором підвищення національної свідомості та єдності серед українців. Це проявляється у зростанні підтримки національних символів, мови, культури та історії та усвідомлення своєї ідентичності серед європейської спільноти [6].

2) *Реформи.* Україна провела низку важливих реформ, спрямованих на підвищення ефективності управління, боротьбу з корупцією, зміцнення інституцій та євроінтеграцію. Наприклад, реформи у сфері децентралізації, судової системи, поліції та антикорупційні заходи продовжують свій шлях реформування і сьогодні, що є обов'язковою умовою для вступу в Європейський Союз (далі – ЄС).

3) *Економічний розвиток. Економічна стійкість*. Незважаючи на важкі умови війни, Україна змогла стабілізувати свою економіку. Урядом були впроваджені деякі заходи для зменшення залежності від російських ринків та

енергоносіїв, збільшення експорту до країн ЄС та інших регіонів. Хоча сьогодні багато проблем економічного характеру залишаються в Україні і можуть бути вирішені лише після повного припинення війни;

4) *Підтримка міжнародних партнерів.* Україна отримала значну фінансову та технічну підтримку від міжнародних партнерів, таких як ЄС, США, МВФ та Світовий банк. Ця підтримка допомогла стабілізувати частину економіку та підтримати реформаторські зусилля, які вже закріплені в Україні;

5) *Соціальний розвиток. Внутрішньо переміщені особи.* Війна призвела до значного зростання кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО), які потребують соціальної підтримки та інтеграції в нових громадах. І хоча урядом України були запроваджені різноманітні програми підтримки, однак усіх проблем ВПО вони вирішити не можуть;

6) *Психологічна допомога.* Зросла потреба в психологічній допомозі для військових, їхніх сімей та цивільного населення, постраждалого від бойових дій. В Україні за допомогою підтримки міжнародних програм розвиваються програми реабілітації та психологічної підтримки, проте потрібно ще багато років для стабілізації психологічного стану усіх українців, які задіяні у війні (як прямо – на фронті (ЗСУ), так і опосередковано в тилу (цивільне населення, волонтери);

7) *Військовий аспект. Розвиток Збройних Сил України.* Війна в Україні стала потужним стимулом для реформування та модернізації Збройних Сил України. Було здійснено перехід на стандарти НАТО, посилено підготовку військових кадрів, оновлено озброєння та військову техніку. Незважаючи на усі ці позитивні досягнення розвитку ЗСУ, не вистачає техніки та озброєння, а головне – людського ресурсу, щоб подолати численну армію Російської Федерації. Міжнародна військова співпраця та країни-члени НАТО з Україною активно розвивають військову співпрацю, зокрема в рамках навчань та спільних операцій. Це сприяє підвищенню бойової готовності та інтеграції України до євроатлантичної безпекової системи. Сподіваємося, що така співпраця буде продовжуватися і надалі заради перемоги всього демократичного і цивілізованого світу, а не лише перемоги України у війні з Росією.

Таким чином, російсько-українська війна суттєво вплинула на розвиток і закріплення основних засад української державності, спонукаючи уряд України до проведення реформ, підвищення національної свідомості та зміцнення міжнародних зв’язків. Попри всі труднощі, Україна демонструє стійкість і продовжує рухатися шляхом зміцнення своєї державності та відстоювання власної незалежності у сучасному світі.

Не можна не погодитися з дослідниками Тимошенко О. та Чупрій Л., які підкреслюють, що успішний розвиток ідеї державності та соборності України також залежить від політично-правової культури всього соціуму [5, с. 139].

Не менш важливим аспектом державності, особливо під час подій російсько-української війни, є питання усвідомлення і сприйняття своєї української ідентичності.

Ідентичність – це не стале явище, воно змінюється постійно. Серед української ідентичності важливе місце посідають українські архетипи: любов до рідної землі, свободи, родини, культури, збереження традицій та світогляду.

Розуміння своєї власної історії, збереження своєї історичної пам'яті, яка була «підправлена» за часів Російської імперії правління Петра І, допоможе сьогодні, особливо під час війни, переосмислити свою національну ідентичність і своє місце в світовій історії людства [1].

Все більше українська сучасна молодь руйнує стереотипи, породжені радянською дійсністю, з'являється реальне відчуття єдиної України та спільні мотиви у відстоюванні національних інтересів [3, с. 308].

Як зазначає дослідник М. Гнатко: «…націєтворення і державотворення потребують….у відповідному соціуму…кардинально вираженого мотиву власного самоствердження… передовсім через витворення своїх націй і держави…» [2. С. 286].

Самі такі цінності, норми і принципи є в українській нації, які розвивають свою державність, вивчають свою власну історію, навіть у складних умовах російсько-української війни.

На сьогодні в обговореннях, на вебінарах, конференціях, симпозіумах науковці підкреслюють, що всесвітньою тенденцією є інтерес до світової міфології (скандинавської, слов'янської, грецької, римської та ін.) – це все експлуатується через засоби масової інформації. І українці, особливо ЗСУ, також мають тенденцію до вивчення міфологічних уявлень українців, наших язичницьких коренів, культу героя (який формується вже майже 10 років, з початком війни 2014), культу протистояння зла, який на сьогодні має великий запит від українського суспільства. Також відбувається і апеляція суспільства до Бога, маніфестація своєї релігійності. Усі вищевказані аспекти – це специфічні особливості менталітету та ідентичності українців, які є ознаками приналежності до європейської цивілізованої спільноти, що формують специфічну національну багатогранність нашої державності.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що завдяки негативному фактору у формі війни, збереження історичної пам'яті, українських автентичних архетипів, усвідомлення своєї власної ідентичності та збереження державності стало наскрізним питання українського суспільства

сьогодення. Прослідковується значна трансформація пострадянської ідентичності, а саме зменшення кількісної частки українців, які вважають себе радянською людиною, «меншим братом» російського народу. Російська пропаганда приділила багато часу і зусиль для психологічного впливу на свідомість багатьох пострадянських держав і намагається продовжити свою роботу за допомогою фейків, пропаганди і перекручування інформації через російське ЗМІ. Все це цілеспрямована робота у напряму ІПСО, що є основою інформаційної війни не лише між Україною і Росією, а і у всьому світі.

Однак серед ієрархії цінностей українців є свобода і це – європейська цінність, яка зовсім не притаманна росіянам, що це раз підтверджує той факт, що Україна це частина Європи та цивілізованого, демократичного світу. Попри війну, економічні, політичні, демографічні проблеми України, наша держава розвивається, зберігає свою національність, культуру, традиції і вкорінює свою державність для майбутнього покоління, а українці все більше переосмислюють та аналізують історію та усвідомлюють свою власну історичну ідентичність. Збереження спільних національних цінностей може протистояти Росії, як один із фронтів у боротьбі за власну державність.

Література

1. Гирич І. «Україна-Русь» чи «Київська Русь»? Ці поняття мають різний зміст – історик. [Електронний ресурс] веб-сайт Радіо Свобода від 28.02.2022. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-rus-terminolohiya/31530763.html (дата звернення 08.09.2023)

2. Гнатко М. М. Роль політичної міфології у національному державотворенні. [Електронний ресурс]. Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 94 / Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2023. - С. 280-296.

URL: https://derzhava-i-pravo.com.ua/files/issues/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE.%20%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%2094.pdf (дата звернення 10.09.2023)

DOI: 10.33663/1563-3349-2023-94-280

3. Капустян Г. Стежками етапів української державності // Шості Череванівські наукові читання (на пошану професора А. С. Череваня) : збірник наук. ст. Вип. VI / Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. С. 301-309. [Електронний ресурс]. URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22222 (дата звернення 02.09.2023).

4. Пирожков, С.І. 2023. Збереження і розвиток державності України в умовах війни та миру: Стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 23 серпня 2023 року. [Електронний ресурс]. *Visnik Nacionalnoi academii nauk Ukraini*. 10 (Жов 2023), 22–29. URL: https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/4523/4260 (дата звернення 11.10.2023).
DOI: https://doi.org/10.15407/visn2023.10.022.

5. Тимошенко О.І., Чупрій Л.В. Історичні етапи становлення системи політичних цінностей як складової української національної самосвідомості [Електронний ресурс]. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 1 (57). 2023. С. 135-140. URL: https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/fc99253c-113e-4a4b-b1f3-63f6449f3178/content
DOI: https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1(57).280815

6. Хоменко О., Маруховська-Картунова О., & Тішко Л. АНАЛІЗ ФАЛЬСИФІКАЦІЙ ІСТОРИЧНИХ ФАКТІВ ТА ПОДІЙ В ІСТОРІЇ УКРАЇНИ РОСІЙСЬКОЮ ПРОПАГАНДОЮ. [Електронний ресурс]. *Вісник науки та освіти*, (10 (16)). file:///C:/Users/Court3/Downloads/7187-Текст%20статті-7231-1-10-20231116%20(6).pdf
DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-1138-1156

References

1. Hyrych I. «Ukrayina-Rus′» chy «Kyyivs′ka Rus′»? Tsi ponyattya mayut′ riznyy zmist – istoryk. [Elektronnyy resurs] veb-sayt Radio Svoboda vid 28.02.2022. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-rus-terminolohiya/31530763.html (data zvernennya 08.09.2023)

2. Hnatko M. M. Rol′ politychnoyi mifolohiyi u natsional′nomu derzhavotvorenni. [Elektronnyy resurs]. Derzhava i pravo: Zbirnyk naukovykh prats′. Yurydychni i politychni nauky. Vypusk 94 / In-t derzhavy i prava imeni V. M. Korets′koho NAN Ukrayiny. Kyyiv: Vyd-vo «Yurydychna dumka», 2023. - S. 280-296. URL: https://derzhava-i-pravo.com.ua/files/issues/%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE.%20%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%2094.pdf (data zvernennya 10.09.2023).
DOI: 10.33663/1563-3349-2023-94-280

3. Kapustyan H. Stezhkamy etapiv ukrayins′koyi derzhavnosti // Shosti Cherevanivs′ki naukovi chytannya (na poshanu profesora A. S. Cherevanya) : zbirnyk nauk. st. Vyp. VI / Poltav. nats. ped. un-t imeni V. H. Korolenka. Poltava : PNPU imeni V. H. Korolenka, 2022. S. 301-309. [Elektronnyy resurs]. URL: http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/22222 (data zvernennya 02.09.2023).

4. Pyrozhkov, S.I. 2023. Zberezhennya i rozvytok derzhavnosti Ukrayiny v umovakh viyny ta myru: Stenohrama dopovidi na zasidanni Prezydiyi NAN Ukrayiny 23 serpnya 2023 roku. [Elektronnyy resurs]. Visnik Nacional noi academii nauk Ukrai ni. 10 (Zhov 2023), 22–29. URL: https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/4523/4260 (data zvernennya 11.10.2023).

DOI: https://doi.org/10.15407/visn2023.10.022.

5. Tymoshenko O.I., Chupriy L.V. Istorychni etapy stanovlennya systemy politychnykh tsinnostey yak skladovoyi ukrayins′koyi natsional′noyi samosvidomosti [Elektronnyy resurs]. Visnyk NTUU «KPI». Politolohiya. Sotsiolohiya. Pravo. Vypusk 1 (57). 2023. S. 135-140. URL: https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/fc99253c-113e-4a4b-b1f3-63f6449f3178/content

DOI: https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1(57).280815

6. Khomenko O., Marukhovs′ka-Kartunova O., & Tishko L. ANALIZ FAL′SYFIKATSIY ISTORYCHNYKH FAKTIV TA PODIY V ISTORIYI UKRAYINY ROSIYS′KOYU PROPAHANDOYU. [Elektronnyy resurs]. Visnyk nauky ta osvity, (10 (16)). file:///C:/Users/Court3/Downloads/7187-Tekst%20statti-7231-1-10-20231116%20(6).pdf

DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-10(16)-1138-1156